

زنان نامدار در تاریخ ده هزار ساله ایران

سردار یوتاب

قا

سردار مریم بختیاری

بابک سلطانی

عبدالله وید	:	سلطان محمد - ۱۳۵۶
عنوان و نام پدیدآور	:	از سردار بابک تا سردار مریم بختیاری/بابک سلطانی .
مشخصات نشر	:	اهواز: نشر کدگار، ۱۳۸۳ .
مشخصات ظاهری	:	۱۶۴ ص.
شابک	:	978-600-281-089-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	بالای عنوان: زنان نامدار در تاریخ و ادبیات ایران زمین.
موضوع	:	زنان -- ایران -- تاریخ
موضوع	:	زنان -- ایران -- وضع اجتماعی -- تاریخ
رده بندی کنگره	:	HQ1۳۹۴۴ الف۱۷۷/۳/۱۷۳۵
رده بندی دیویی	:	۳۰۵/۴۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۹۵۳۹۱۰

زبان و تعداد و تاریخ ده هزار ساله ایران

پرسش در باب کتاب ناسر دارمیریم بختیاری

بابک، سلطانی

نشر: انتشارات کردگار

جلد و صفحه آری: نشر کردگار

ویراستار: ایرا قاضی ناز

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۴

لیتوگرافی: پردیس

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۱-۰۸۹-۲

تلفن نویسنده: ۰۹۳۷۳۱۲۴۹۸۹ - ۰۹۱۶۶۸۱۱۵۸۷

✉✉✉ : babaksoltani30@yahoo.com

babaksoltani31@gmail.com

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

تمامی حقوق چاپ برای مولف محفوظ است.

فهرست

۱۱.....	پیش‌گفتار.....
۱۳.....	مقدمه.....
۲۰.....	مقام زن در کیش زرتشتی.....
۲۷.....	زرتشتیان.....
۲۸.....	هنر در نزد ایرانیان.....
۲۹.....	زن ایرانی از دیدگاه فردوسی.....
۳۰.....	ایران در گردباد یورش توأم تجاوز.....
۳۱.....	اوستا در حریق تحت - بنیان.....
۳۱.....	زنان ایرانی در ادوار مختلف.....
۳۳.....	زن و جنگ.....
۳۴.....	ماریه.....
۳۴.....	فرانک.....
۳۴.....	هلاله یا همای چهره آزاد.....
۳۴.....	دغلو.....
۳۵.....	کتایون.....
۳۵.....	سیندخت.....
۳۵.....	رودابه.....
۳۶.....	سمن ناز.....
۳۷.....	بانو گشسب یا گشسب.....
۳۷.....	تهمینہ.....

۳۸.....	زربانو
۳۸.....	گرد آفرید
۴۱.....	ماندانا ملکه هخامنشیان
۴۱.....	کاساندان
۴۲.....	آتوسا ملکه ایران
۴۶.....	پاتنه آ
۴۸.....	آریو
۴۹.....	ره شک
۴۹.....	ملکه وشی
۵۰.....	آمیتریس
۵۱.....	پریستیس
۵۱.....	آپامه
۵۲.....	آرتامیس
۵۵.....	آریاتس
۵۵.....	یوتاب
۵۷.....	اشکانیان
۵۷.....	ساسانیان
۵۸.....	هما
۵۹.....	شیرین
۶۰.....	ماه آفرین
۶۱.....	داناک
۶۱.....	گردیه
۶۳.....	نگان
۶۳.....	پوران دخت
۶۴.....	آذر می دخت

۶۶.....	ملکه سوسن
۶۷.....	فیروز دخت
۶۷.....	مهستی
۶۸.....	مسائل اخلاقی زنان یونان، مصر و تازی
۷۴.....	زنان یونان باستان
۷۴.....	تومیریس ملکه ماساژتها
۷۶.....	ملکه کدیر پاتا
۸۸.....	تنویر را
۹۴.....	تازیان
۹۸.....	تازیان در دوران جاهلیت
۱۰۸.....	اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران بعد از حمله ی اعراب تا قرن چهارم
۱۱۰.....	اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در قرن چهارم و پنجم
۱۱۳.....	نقش زنان در تاریخ ایران «از «قواعد سانیان تا پایان سلسله صفوی»
۱۱۵.....	ترکان خاتون دوم
۱۱۸.....	زنان نامدار صفوی
۱۱۹.....	پریخان خانم
۱۲۰.....	خیرالنسا بیگم
۱۲۱.....	بغداد خاتون و دلشاد خاتون
۱۲۱.....	مهر النساء «نورجهان»
۱۲۲.....	قاجار
۱۳۱.....	سردار مریم
۱۳۶.....	بی بی صاحب جان
۱۳۶.....	بی بی شاه پسند
۱۳۷.....	بی بی زینب
۱۴۵.....	طاووس خانم «تاج الدونه»

۱۴۶	ملک جهان خانم « مهد علیا »
۱۴۹	پری خانم
۱۵۱	انیس الدوله
۱۵۴	ملکه جهان
۱۵۶	زنان در عالم هنر و ادبیات
۱۵۶	سیمین بهبهانی
۱۵۷	سیمین دانشور
۱۵۷	دران و فروغ فرخزاد
۱۵۸	لاله صبیح‌ترین زن جهان
۱۵۹	اولین تور است اسام جهان
۱۶۰	مریم میرزا خانم
۱۶۲	منابع و مآخذ

پیش‌گفتار

اینجانب نمی‌خواهم به دفاع از زنان ایران زمین پردازم و یا متعصبانه نسبت به این زنان بزرگ سخن بگویم برای همه نویسندگان، محققان، تاریخ‌نگاران و مردم. بیا واضح و روشن است که در کنار ابرمردان این مرزوبوم زنانی خردمند، نیک‌اندیش نیز مقتدرانه بر دنیای روزگار خویش حکومت کرده‌اند و در قرن بیستم و بیست و یکم که عصر انقلاب صنعتی است نیز اسوه و الگوی زنان دنیا هستند.

شیرزنانی که حیات کمانی را در حیطه تسلط خود آورده‌اند و برای اولین بار یک بانوی بزرگ ایرانی «انوشه انصاری» قدم به فضا گذاشت و قدرت و شهامت و جسارت بانوان ایران را به جهانیان ثابت کرد و نشان داد که تنها زنان در ایران باستان سرآمد زنان جهان نبودند و این شهامت و دلیری مختص زمان خاصی نیست بلکه در همه دوران‌ها و در هر بعد از مکان و زمان اولین‌ها خواهند بود برآستی که این شیر زنان افتخار می‌ستند بر تارک تاریخ و دنیای زنان و مطمئناً برای همیشه همچون نگینی در تارک تاریخ خواهند درخشید.

اما آنچه اینجانب را به نوشتن تاریخ زنان نامدار ایران مصمم کرد، شجاعت و دلیری زنان این مرز و بوم تا حال بوده است، زنانی که هم پادشاهی کردند و هم دریاسالار بودند و هم به درجه سرداری نائل شدند و نام و منش نیکوی آنها همچون الماسی بر پیشانی تاریخ می‌درخشد اما افسوس که در کتب تاریخی کمتر به این فرشتگان زمینی و گذشته پاک آنها پرداخته شده است و اینجانب بر آن شدم تا وظیفه خود را که شامل نوشتن نانوشته‌هاست به

مرحله عمل دریاورم و تا آنجا که می‌توانم به راستی سخن بگویم و به رشته تحریر دریاورم، امیدوارم این پژوهش که بدون شک هم خالی از اشکال نیست مورد توجه شما عزیزان و فرزندان با خرد ایران زمین قرار بگیرد و مرا در رفع ایرادات و اشکالات این کتاب یاری نمایید.

با تشکر بابک سلطانی

www.ketab.ir

مقدمه

در ایران، مهد دلیران، سرزمین ایرانیان پاک دل و پرستش کنندگان ایزد پاک چنان بود که مردان و زنانش دوشادوش یکدیگر علیه دشمنان می جنگیدند. زنان، که علاوه بر وظایف همسری و مادری در مسائل اجتماعی و سیاسی هم شریک بودند و هیچ وقت در مقابل بی عدالتی شمشیر خود را غلاف نکردند. زنان هم چون آرتمیس بزرگ که فرماندهی نیروی دریایی ایران هخامنشی را بر عهده داشت که تنها نام او لرزه بر اندام دشمنان آن روز ایران زمین بخصوص مهاجمان یونان می انداخت، زنانی همچون سردار یوتاب که اسوهای برای سرداران و مجنویان فرمانی بود که با شمشیر خود آرامش را از اسکندر گجستک و فرماندهان و لشکریان یونانی می ربود. و یک بار دیگر حماسه گردآفرید را تکرار کرد.

شیرزنانی چون سردار مریم بختیاری که علاوه بر اینکه مشوقی بود برای سرداران و شیرمردان بختیاری برای فتح اصفهان و تهران، خود تفنگ به دست گرفت و بر علیه محمدعلی شاه قاجار و قزاق روسی جنگید و به کمک مشروطه خواهان ظلم و فساد را که دربار قاجار ظالم را احاطه کرده بود از بین بردند و در پیروزی مشروطه نقش والایی را ارائه کرد و با جانشینان و دلیرمردان بختیاری که خاک ایران و عزت و سربلندی ایرانیان را از هر چیزی بالاتر می دانستند تا شکست شاه بی بند بار قاجار جنگیدند و برگ زرین دیگری برای ایران و قوم بختیاری به ارمغان آوردند.

از بدو شروع تاریخ ایران زمین نقش، شیرزنان این خاک مقدس در تاریخ جهان باستان و معاصر ستودنی است و برجسته ترین حماسه ها را از خود به

یادگار گذاشتند، شهامت و دلاوری هم در ذات آنها بود و هم در آموزه‌های دینی آنها که زرتشت پیامبر سه اصل انسانیت؛ گفتار نیک، کردار نیک و اندیشه نیک را به آنها ارزانی داشت و آنها این گفتار الهی را سرلوحه زندگی پر از عدالت و پاک منشی خود قرار دادند و هیچ وقت همانند دیگر زنان دوران خود بازیچه شهوت و هوس بازی حکمرانان نشدند و یا با فریب یا سواحل دست به کارهای ناپسند نزدند و مشوقی برای نابود کردن نبودند.

پادشاهان ایران از زنان متفکر و جنگجو در لشکر و دیگر امورات مملکت نظر می‌خواستند و با آنها مشورت می‌کردند چرا که همیشه رأی و نظر آنها مطابق با اصول انسانی و پیشبرد اهداف کشوری و لشکری بود اما در تاریخ می‌خوانیم که وقتی اسکندر گجستک با زنی بی‌خردتر از خود مشورت می‌کند که نماینده زنان ایرانی در لشکر او بود بجای تفکر و خرد از روی هوس و غرق در شهوت و خوی حیوانی مثلی به دست گرفت و پادشاه به دنبال آن دست بر مشعل دیگری برد و برترین و زیباترین بنای آن روز را که حکومت جهانی در آنجا پایه ریزی شده بود پایتخت ایران و مقر پادشاهی عادل‌ترین و بزرگترین پادشاه جهان، کوروش بزرگ در آنجا بود را آتش زدند و آن زن روسپی و هوسباز باز پادشاه بی‌خرد خود را مشوق به آن کار کرد، و به او تأکید کرد که تنها چیزی که اسم اسکندر را ماندگار خواهد کرد آتش زدن تخت جمشید است و با این کار غیر انسانی چهره‌ای زشت را پاسبان خود به یادگار گذاشتند، البته بودند زنان بی‌خرد و نالایقی در حکومت‌های ترکان خوارزمشاه و ترکان قاجاری همچون ترکان خاتون در دربار خوارزم چنان بی‌بند و باری سیاسی و لشکری بوجود آورد که ایران پاک را مورد تهدید قوم وحشی و بی‌خرد و خونریز مغول قرار داد و با دخالت بی‌جا و نادانی و بی‌تجربگی در امور مملکت، خوارزمشاه بی‌خرد را مجبور به اعمالی کرد که چنگیز خونخوار مغول را تحریک به ویرانی ایران زمین نمود و باعث

شد که هزاران انسان در این حمله کشته و هزاران سر بریده نتیجه‌ی این بی‌خردی در هر شهر از ایران که مورد هجوم وحشیان مغول بود حاصل شود.

زنان توطئه‌گر دیگری همچون جهان خانم یا همان مهدعلیا مادر ناصرالدین شاه که باعث نفوذ بیگانگان در کشور شد وابر مرد آن زمان میرزاتقی خان امیرکبیر که آینده روشنی را برای مملکت خود پیش بینی کرده بود و افق روشنی را در پیش رو داشت با توطئه خود از میان برداشت و آن چنان بر قتل این مرد بزرگ تاکید داشت که در عالم مستی ناصرالدین شاه بی‌خرد را وادار به امضای حکم قتل او کرد و سرانجام در حمام فین کاشان با زدن رگ دست او را به شهادت رساندند و با این کار نام تنگین خود را در تاریخ ثبت کرد و سرنوشت ایران و ایرانیان را عوض کرد. در این کتاب به تاریخ حماسی زنان نامدار خواهیم پرداخت که البته گاهی هم به مردان نامدار و خانواده‌های بزرگ در این تاریخ اشاره‌ای داشته‌ایم.

هر کس دارای دو شخصیت متفاوت است یکی آنچه هست و دیگر آنچه نشان می‌دهد تا وقتی ضعیف است خود را چنان نشان می‌دهد که جامعه می‌پسندد و وقتی قوی گردید ذات خود را نشان می‌دهد و آن می‌شود که هست، به همین جهت برای شناخت واقعی انسان باید رادگی قدرتمندان را مطالعه کرد نه زندگی شعرا و عرفا و نقاشان و انسان‌های ضعیف و تهیدست. با مطالعه زندگی سیاستمداران و قدرتمندان ایرانی سیاست و بزرگی آنها برای هر مورخ و اهل تحقیق واضح و روشن است، از بزرگی و عدالت کوروش بزرگ تا شجاعت و وطن پرستی علی قلی خان بختیاری؛ در مورد شیر زنان ایران از شجاعت گردآفرید و یوتاب تا وطن پرستی سردار مریم که جان و مال خود را در راه دفاع از وطن از دست دادند و عمر خود را صرف خدمت به مردم ایران کردند و برای ایران و ایرانیان قهرمانانه جنگیدند.

اما آنچه متن تحقیق ما را در بر می‌گیرد زندگی اجتماعی و حماسی زنان نامدار است و البته به وضعیت زندگی اجتماعی دیگر زنان نیز اشاره‌ای خواهیم داشت.

براستی که زن بودن چه سخت است؛ چه رنجی می‌کشد دختر عاشقی که در تب سوزان عشق می‌سوزد اما قدرت بیان احساسات پاک خود را ندارد چنانچه نه شرع اجازه می‌دهد نه عرف و نه اجتماع حقّی برای او در نظر گرفته است، چه رنجی می‌کشند دخترانی که با دیده گریان به خواست پدر یا به خاطر شرایط رندگیشان قدم به خانه شوهر می‌گذارند براستی که قابل تحمل نیست به خاطر شرایط زمانه و زندگی گرمای آغوش عشقت را برای همیشه ترک کن و رختی که روحت در اسارت دیگری است جسم سردت را تسلیم مردی کنی که از روی اجبار باید میزبان آغوشش شوی تا اینکه لحظات خوش او را فراهم کنی در کنار مردی زندگی کنی که قانون به او این اجازه را می‌دهد که چهار زن را عقد دایم خود درآورد و صدها بار صیغه زنان متعدد بنامش خوانده شود و جز حسرت عشق چیزی به زن نمی‌رسد. به قول سیمین دانشور که می‌گوید: «این دنیا همه چیز برای مرد است و هیچ برای زن، نام خانوادگی برای مرد است و رنج خانواده برای زن، نه ماه بارداری و درد زایمان برای زن، حق حضانت برای مرد، چهار عقد و صدها صیغه برای مرد، حسرت عشق برای زن.»

براستی که قابل ستایش و احترام هستند زنانی که هم که باری خانه هستند هم مجبورند همانند یک مرد کار کنند و افکارشان مردانه باشد و در عین حال که برای شوهر مثل یک دختر جوان زیبا و دلپسند و دلربا به نظر بیایند، مادر خوب و متشخص برای فرزندان خود نیز باشند. زنان از حیث جایگاه همسری قابل احترامند و جایگاه مادری آنها مقدس است در هر حالت مظهر عشق هستند و الگوی وفاداری، آنها منشأ عشق هستند که خدای

تعالی در وجود هر انسان قرار داده است اما افسوس که چه بیدادها در حق این فرشتگان زمینی روا داشته می‌شود. در حمله اعراب تازی چه ظلم‌ها که به زنان و مادران ایران نشد. زنان و مادرانی که در بازار مدینه و شام و حجاز به عنوان برده به فروش رسیدند و در حمله قوم خونخوار مغول قتل عام شدند مورد تعرض قرار گرفتند، همیشه در جنگ‌ها این زنان بودند که مورد ظلم، ستم فاتحان قرار می‌گرفتند و تنها حکومتی که در هنگام فتح و کورگویی به حریم خصوصی خانواده‌ها احترام گذاشت و تعرض نکرد حکومت ابر مس تاریخی، کوروش بزرگ و جانشینان پارسی نژاد او بودند که به جایگاه زن و مادر احترام گذاشتند و هرگز وارد حریم خصوصی خانواده‌ها نشدند و این رسد و رسد، زشت که زنان و دختران کشور مغلوب به فاتحان می‌رسید را محکوم کردند. غیرانسانی و غیراخلاقی شمردند، اما وقتی اعراب جاهل و پلید وارد خاک ایران زمین شدند از هیچ تعرضی به جان و ناموس مردم فروگذار نبودند و غیرانسانی‌ترین رفتارها را با زنان ایران داشتند و آنان را به نام دین اسلام در بازارها به عنوان برده فروختند.

از رفتار ظالمانه فاتحان که بگذریم موهبان به خردی در تاریخ بودند که بدترین رفتارها را در حق زنان خویش روا داشتند. آنها را مورد بدترین شکنجه‌ها قرار دادند. مردان متعصب افراطی همچون شیخ احمد جام که از عرفای بزرگ نیز به شمار می‌رود «یکی از زنان را به جرم بیعت، از خلوتگاه شیخ از روزه‌ای به بیرون نگریسته بود کور کرد.»^۱ این شیخ موفی که صاحب فرقه‌ای نیز در عرفان بود به کدامین گناه زن بینوا را به چنین حکم ناجوانمردانه محکوم کرد و مخلوق خدا را از زندگی که خداوند به او داده بود محروم ساخت، تاریخ این بی‌عدالتی‌ها را از این مردان بظاهر عادل زیاد دیده است.

در ایران امروز ما خوشبختانه زنان در امور کشوری و فرهنگی بسیار فعالند و در علوم مختلف در صدر جهان خوش درخشیده‌اند و رتبه‌های عالی جهان را از آن خود کرده‌اند. امیدواریم که زمینه برای فعالیت هر چه بیشتر ایشان در عرصه‌های مختلف فراهم شود تا بتوانند استعداد ذاتی خود را به منصفی ظهور برسانند. رئیس جمهور نوگرا و روشنفکر ایران دکتر حسن روحانی ۹۲/۱۰/۱۵ در سخنرانی خود در جمع اساتید و نخبگان در اهواز فرمودند:

«زنان، لیافت و شایستگی خود را در همه امور ثابت کردند و ما باید به آنها فرصت برابر بدیم و اگر این فرصت را از آنها بگیریم به مملکت و ملت خود خیانت کرده‌ایم. همه بین ایشان فرمودند هیچ فرقی میان جنس زن و مرد در اجتماع امروز نیست».

امروز ۸ مارس ۲۰۱۴ و ۱۹ خرداد ۱۳۹۲ در حالی نوشتن این کتاب را آغاز می‌کنم که سخنرانان پایمال شدن حقوق زنان در این دنیای پر از تبعیض را می‌خورم و امید آن دارم که دیگر نظاره گر پایمال شدن حقوق زنان و مادران و دختران جهان صنعتی قرن ۲۱ نباشیم و به همان اندازه که در علم و صنعت پیشرفت کرده‌ایم در عدالت و حقوق بشر هم یک‌تاز باشیم و تبعیض جنسیتی را فراموش کرده و به جای آن برابری و مساوات را در هر دو جنس زن و مرد داشته باشیم، و به اندازه‌ای که زنان را متهم به برهنگی و نپوشیدن پیچ و خم بدنشان می‌کنیم به همان اندازه ایمان و انسانیت خود را تقویت کنیم.

درست است که زنان هوسران و کوتاه فکری در تاریخ بودند که زیانهای زیادی را برای بشریت و هموطنان خود داشتند زنانی چون سودابه که باعث مرگ سیاوش گردید و شهوت بر او غالب آمد و یا حوا که هوایی شکم خویش شد و آدم را مجبور به خوردن گندم کرد و از بهشت رانده شدند ولی بودند

شیرزنانی که حماسه‌ها آفریدند شیرزنانی همچون دلاوران زن ایران از گرد آفرید و آرتیمیس و یوتاب تا سردار بزرگ بختیاری سردار مریم قهرمان می‌توان نام برد. چون امروزه را نمی‌توان با دوران ۱۵۰۰ یا ۲۰۰۰ سال پیش مقایسه کرد و علم به سرعت رو به پیشرفت است در جوامع غربی و مدرن امروز زن حقوق مساوی با مرد دارد و به این طرز فکر که زن نصف مرد ارث می‌برد و یا حقوق اجتماعی او فقط در چهار چوب خانه است اعتقادی ندارند و البته این حق انسانی آنهاست که از مدرن‌ترین امکانات روز دنیا استفاده کرده و با این همه پیشرفت علم و صنعت نمی‌توان از آنها انتظار داشت بجای اینکه ماشین بنز سوار شوند سوار بر شتر شوند. اما امیدواریم که با بدست آوردن صنعت و امکانات مدرن انسانیت و شرافت خود را حفظ کنند و آن را فدای امکانات روز نکنند. شهید بهبهانی در کتاب خود می‌نویسد: «از نظر این افراد چون عصر، عصر فضاست و دیگر می‌توان هواپیما را گذاشت و سوار الاغ شد، برق را گذاشت و چراغ نفتی روشن کرد، کارخانه‌های عظیم ریسندگی را گذاشت و با چرخ نخریسی کرد و نیز در ادامه می‌نویسد: کلمه پدیده قرن چه افراد بسیاری را بدبخت و چه خانواده‌های بی‌شماری را متلاشی نموده است.»^۱

البته اینجانب امیدوارم بشریت از علم درست استفاده کند و علم را به خدمت خود بگیرد و قبل از هر کاری اول انسانیت و شرافت خود را در نظر بگیرد. تا به جایگاه واقعی خود یعنی انسانیت به معنی واقعی کلمه برسد و با خلوص نیت به آرامش و آسایش هموطنان و هموعان خود بیاورد.